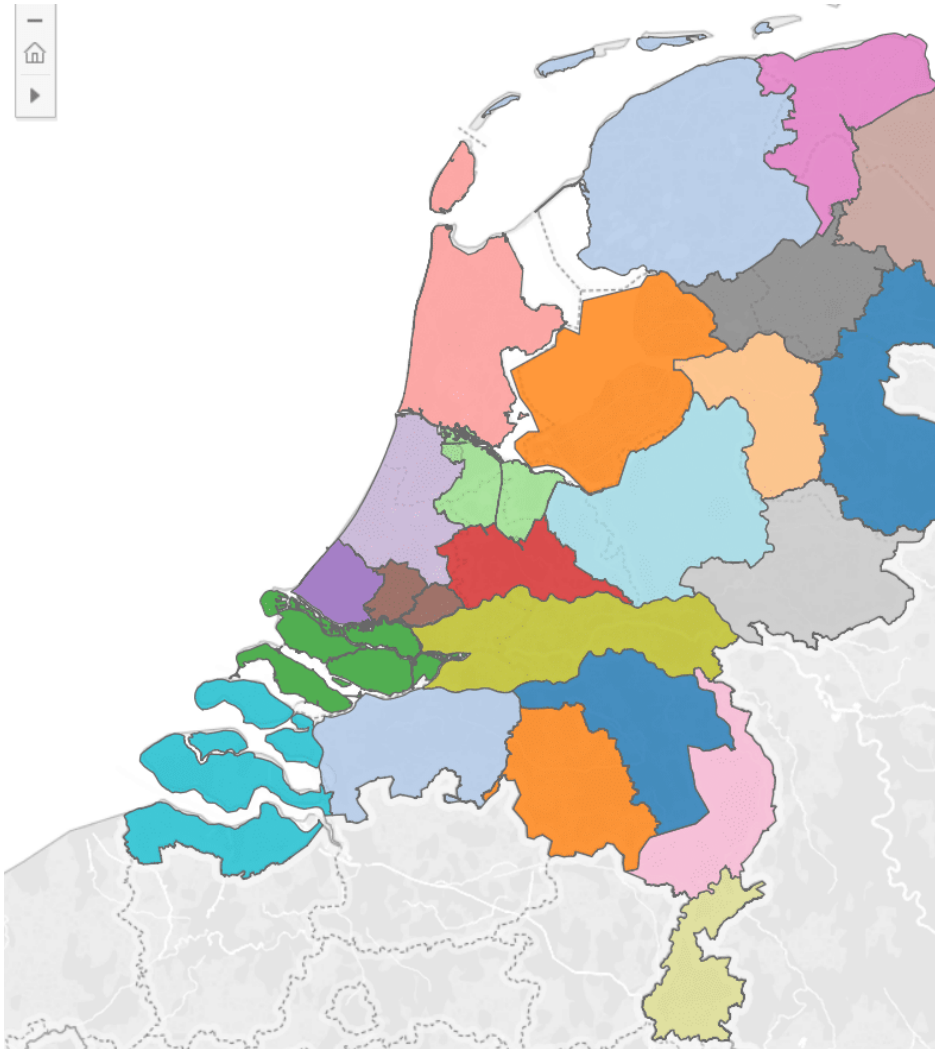

Ontwikkeling van het waterbeheer in Achterhoek en Liemers

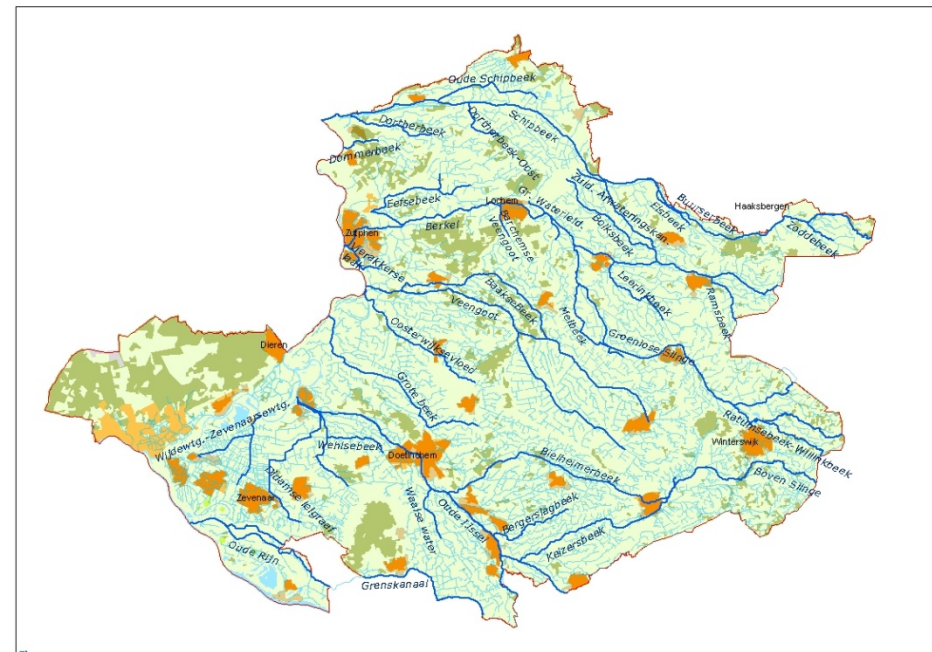
Marga Limbeek
Unit Kennis en Advies
Waterschap Rijn en IJssel

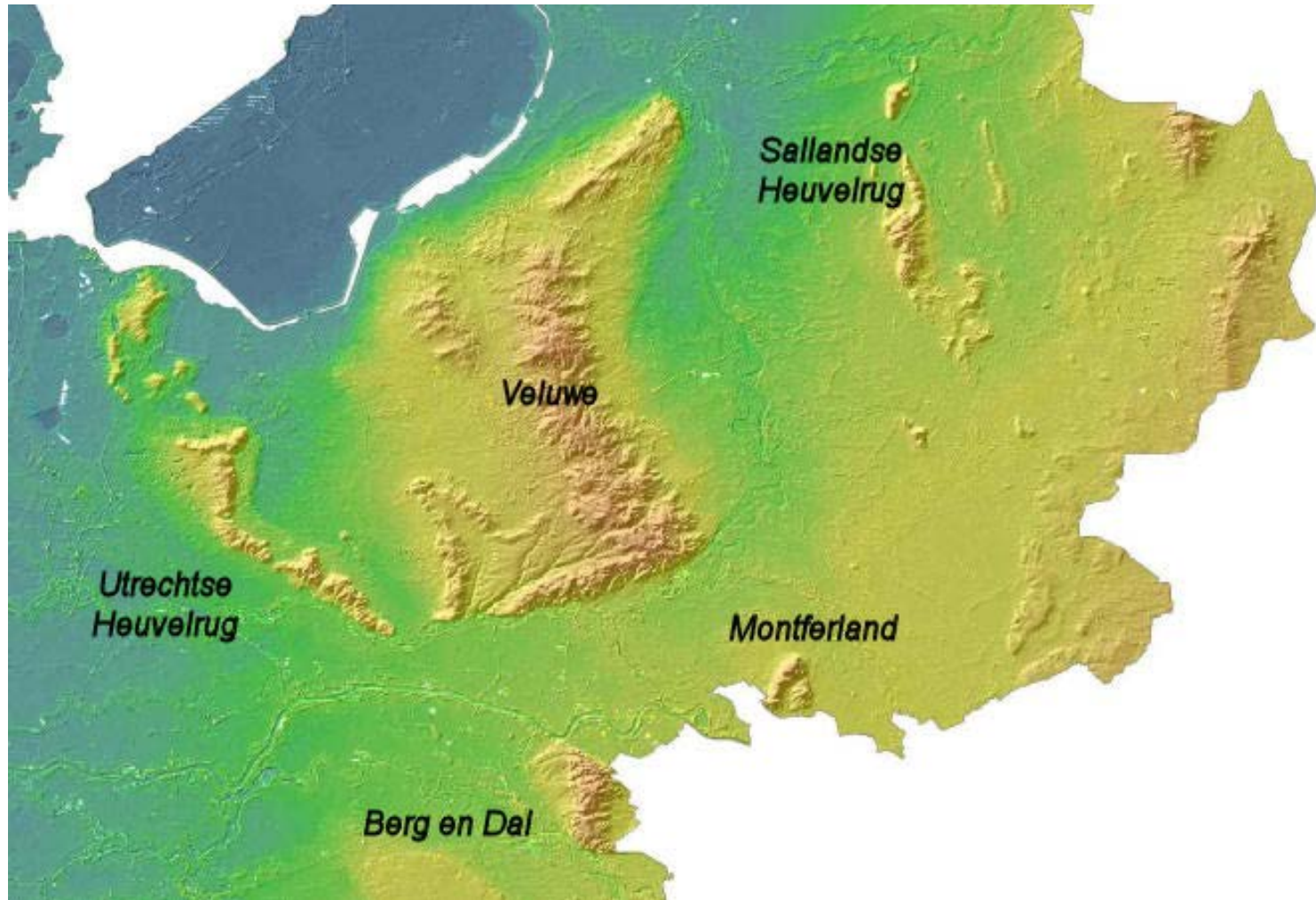
Gebied van waterschap Rijn en IJssel

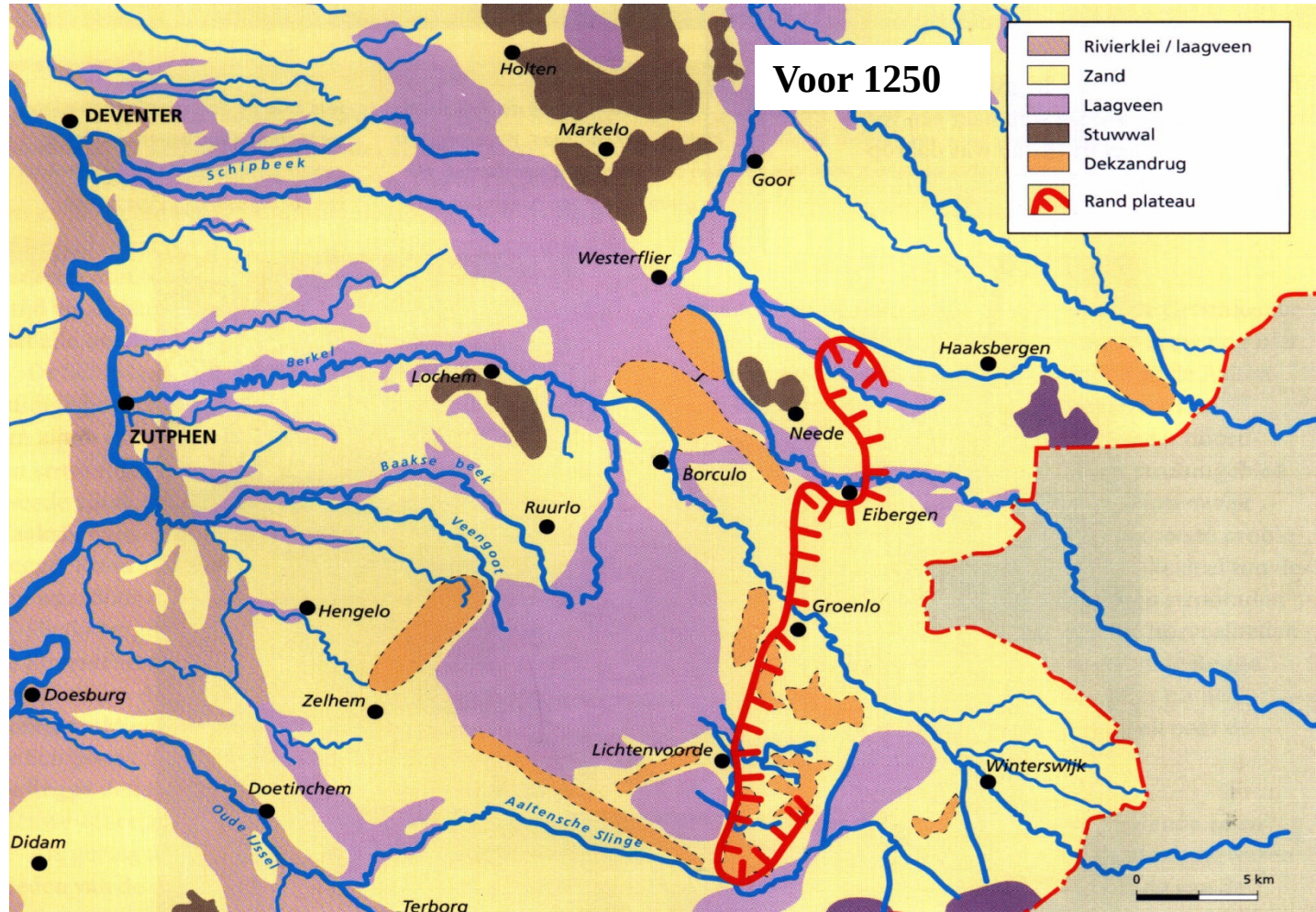
Veiligheid
Voldoende water
Schoon water

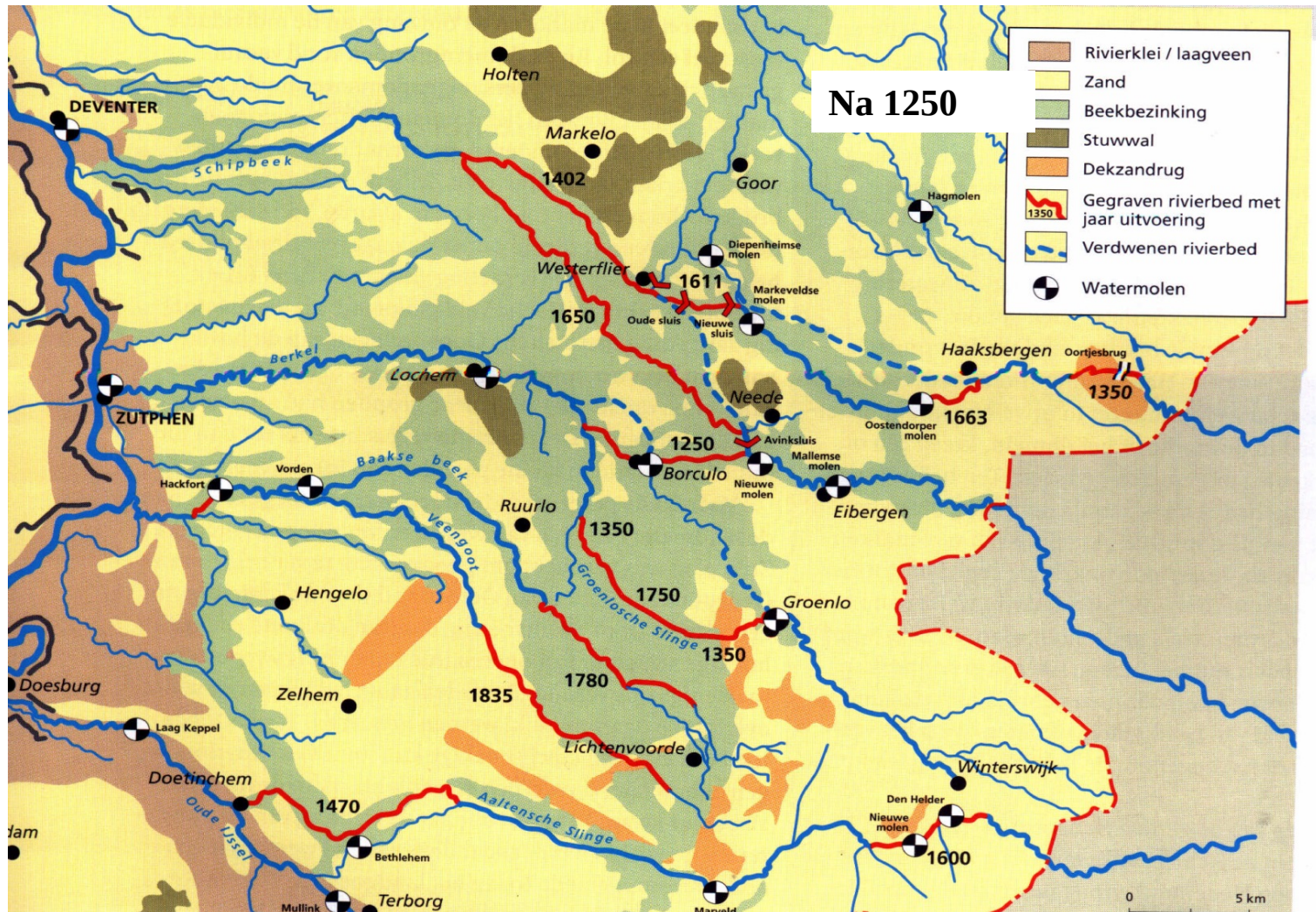

Hoogteligging

Ontstaansgeschiedenis Achterhoekse landschap

ONTSTAAN STROOMGEBIED BAAKSE BEEK - VEENGOOT

Leven met het water in de landgoederenzone

Water van grote waarde voor:

- watermolens
- bevoeiing van de grond
- waterpartijen rond landhuizen en kastelen
- koppelen van waterlopen en laagtes tot Baakse Beek (1750)

Uitgestrekt moeras als bovenstroomse bron

- water stagneerde ten oosten van de rug Zelhem-Ruurlo
- uitgestrekte 'venen en broeken'
- brongebied voor benedenstroomse beken

Ontginning woeste gronden

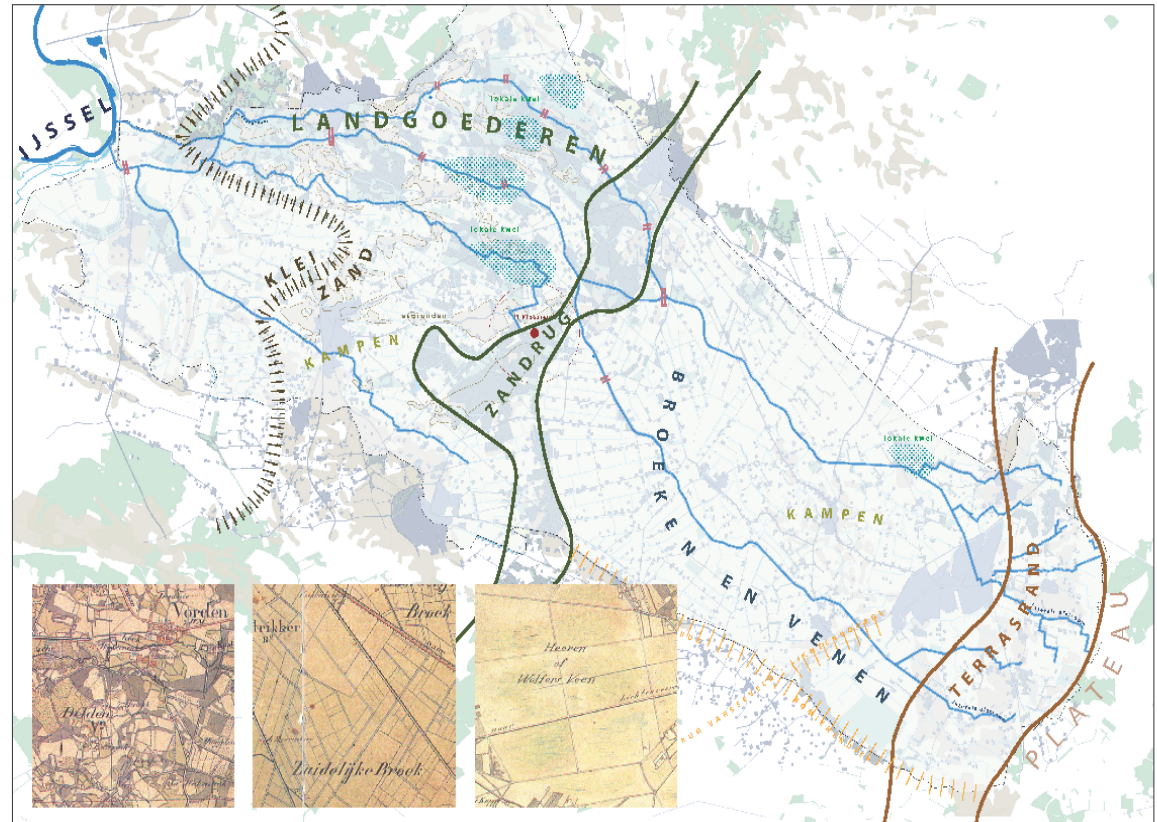
- systematisch vanaf 19e eeuw
- landbouw als drijvende kracht
- ontwatering en afwatering als voorwaarde
- ontstaan samenhangend stelsel van waterlopen
- doorgetrokken Hissinkbeek (1835) als basis voor Veengoot

Ruilverkavelingen

- tot jaren 70 vorige eeuw
- verbetering productieomstandigheden landbouw
- accent op verkaveling, ontwatering en afwatering
- watergangen verdiept, verbreed en rechtgetrokken
- van Heeckerenbeek (1967)

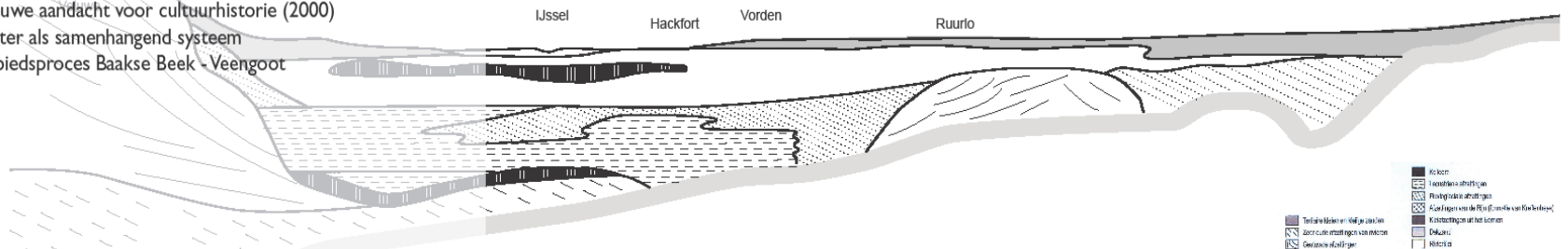
Integraal denken, water=systeem eind 20e eeuw

- afwatering op orde, maar niet alle functies even goed bediend
- aandacht voor natuur
- nieuwe aandacht voor cultuurhistorie (2000)
- water als samenhangend systeem
- gebiedsproces Baakse Beek - Veengoot

IJssel Hackfort Vorden Ruurlo

Oostnederlands Plateau

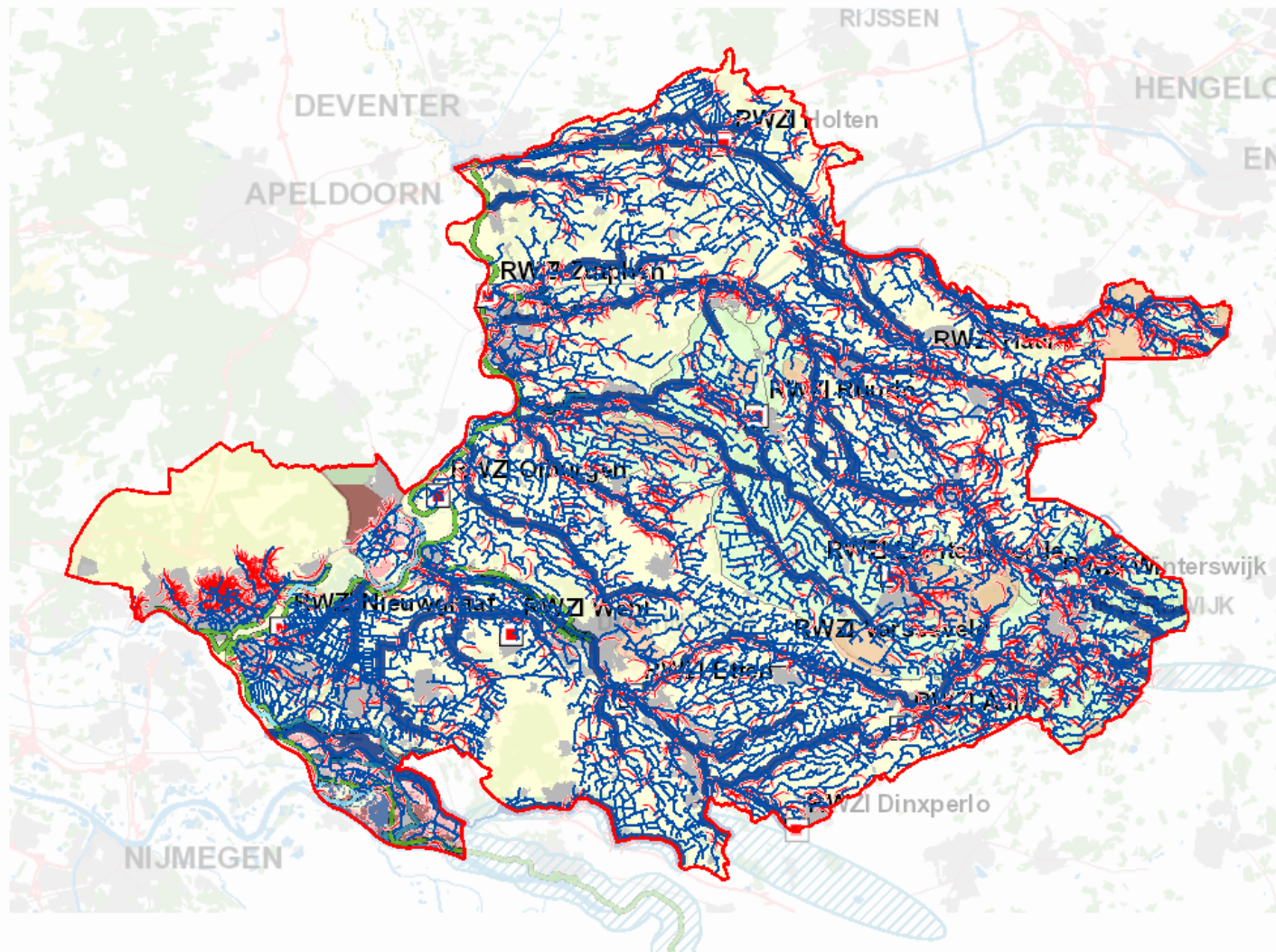

Vraag: wat doet klimaatverandering in het stroomgebied Baakse Beek - Veengoot?

Situatie nu

Situatie nu

Gevolgen kanalisatie, normalisatie, stuwen en drainage

- Betere drooglegging landbouwgronden
- Verdroging natte natuurgebieden
- Minder broeklanden, minder moerassen, minder sponswerking
- Stuwen als belemmering voor vistrek

Verschijningsvormen beken in de Achterhoek

Vrij afwaterende
terrasrandbeken
rondom Winterwijk

Vrij afwaterende beken:

**Ratumse beek, beekprik en
donderpad**

Foto: Matthijs de Vos

Vrij afwaterende beken

1988-1992

onechte bloedzuiger
(*Haemopsis sanguisuga*)

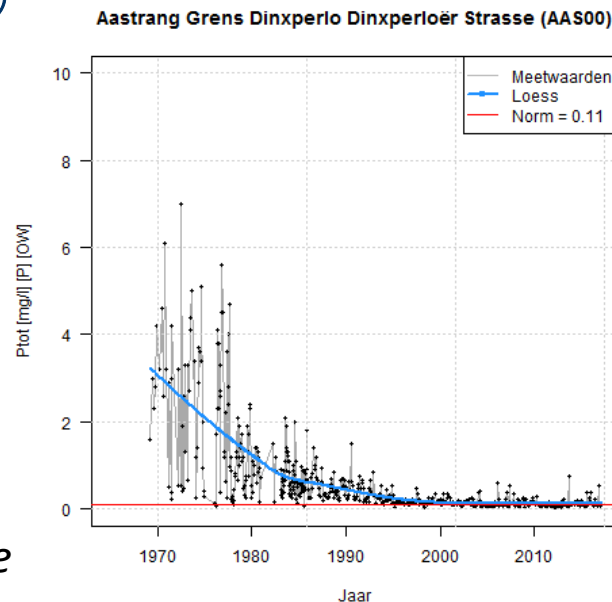
2004-2009

bosbeekjuffer
(*Calopteryx virgo*)

beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*)

Matige zuurstofbehoefte

Hoge zuurstofbehoefte

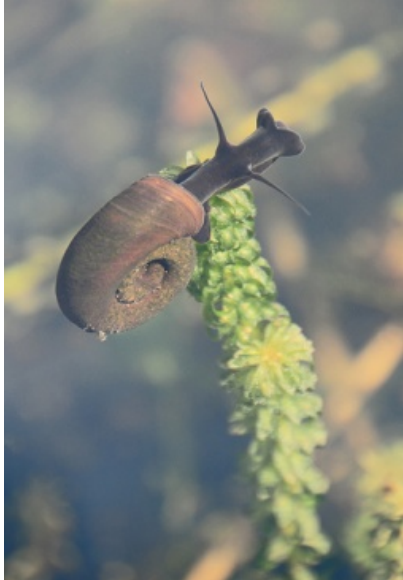
Verschijningsvormen beken in de Achterhoek

Gekanaliseerde en
gereguleerde middenlopen

Gereguleerde beken

1988-1992

Posthorenslak
(*Planorbarius corneus*)

Gestreckte watertreder
(*Haliphus lineatocollis*)

www.visualphotos.com

2004-2009

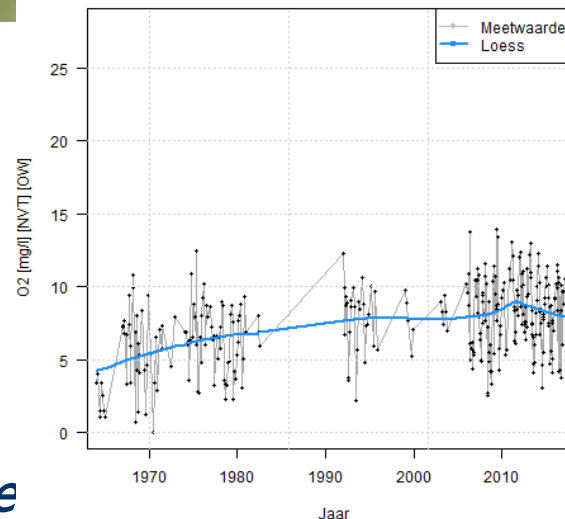

Gewone haft
(*Ephemera vulgata*)

Gewone vlokreeft
(*Gammarus roeseli*)

Oosterwijkse Vloed Vordenseweg Wichmond (OWV01)

Lage zuurstofbehoefte

Matige zuurstofbehoefte

Integraal waterbeheer

Eind 20ste eeuw: waterbeheer moet meer maatschappelijke waarden bedienen:

- veiligheid
- landbouw
- chemie, ecologie en landschap
- recreatie
- belang schoon water als bron voor drinkwater
- bijdragen aan een goede leefomgeving

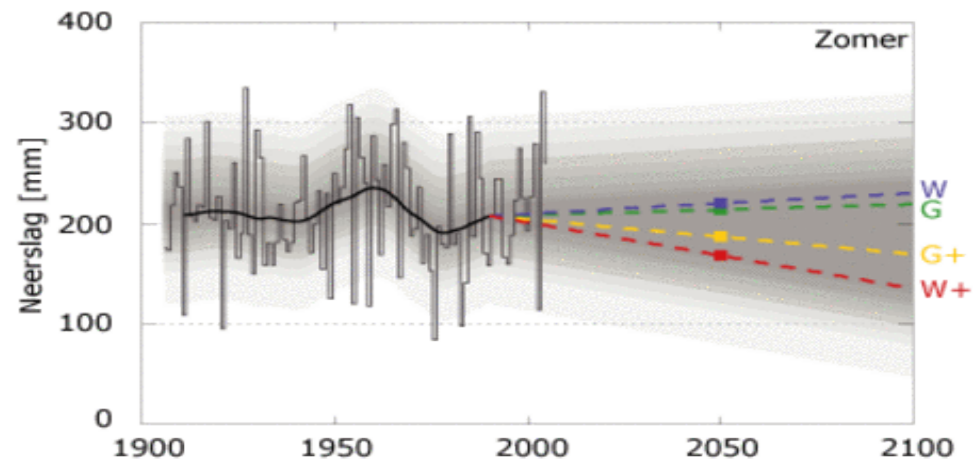
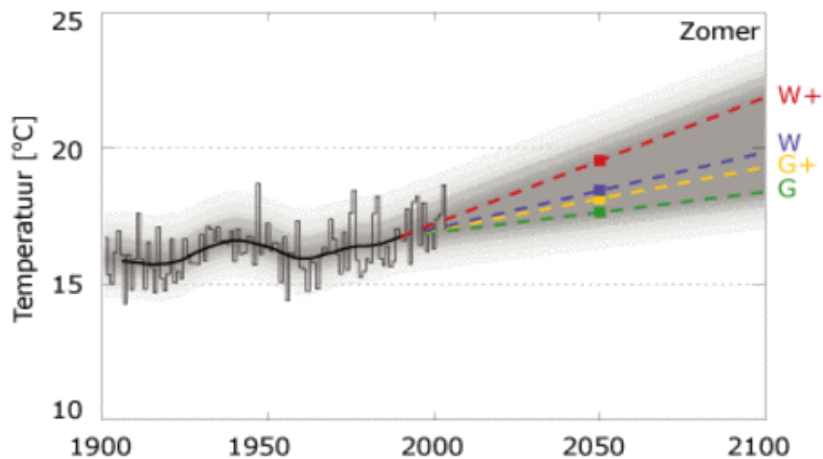
Beekherstelprojecten

- Combinatie van vispasseerbaarheid en stapstenen

Klimaatverandering

KNMI temperatuur zomer

Zeker:

- temperatuur stijgt: knelpunten met de waterkwaliteit (blauwalg) en sterkere plantengroei (vaker maaien)
- (extreme) neerslag in de winter neemt toe: meer kans op inundatie, grotere afvoeren
- Meer hoosbuien in zomer: risico op wateroverlast neemt toe, niet alleen in het landelijk gebied maar vooral in de stad, met hinder en schade op locatie als gevolg.
- kans op langdurige droogte in de zomer neemt toe: meer kans op schade aan gewassen en lagere gewasopbrengsten.

Onzeker:

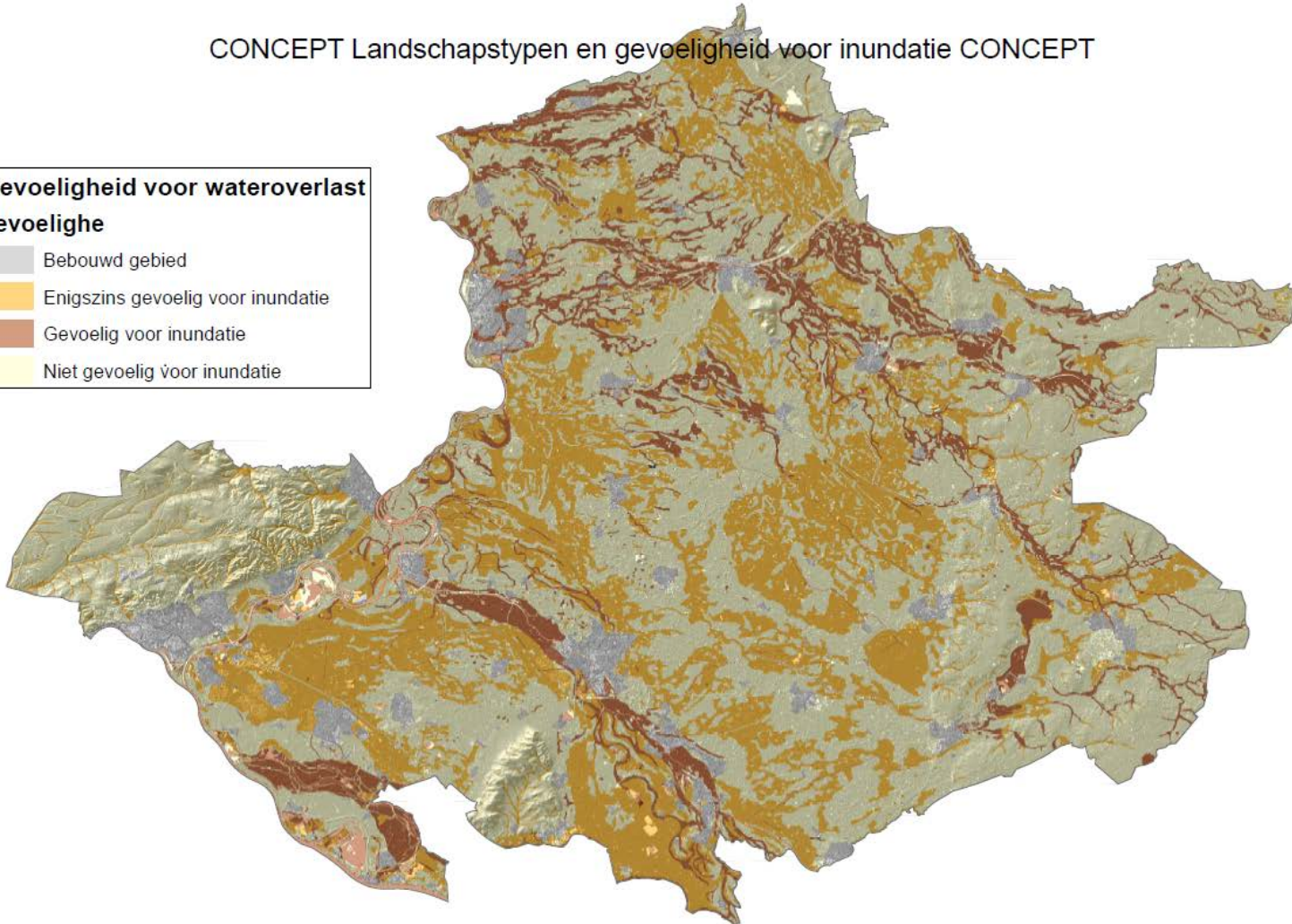
- Of de windrichting verandert als gevolg van klimaatverandering. In twee van de vier scenario's gebeurt dat wel. Maakt veel verschil voor neerslag en daarmee grondwaterstanden, lagere gewasopbrengsten, extreme hitte stedelijke gebied, droogval, waterkwaliteit

Voorbeelden knelpunten gerelateerd aan klimaatverandering

Klimaatverandering en gevoeligheid voor inundatie

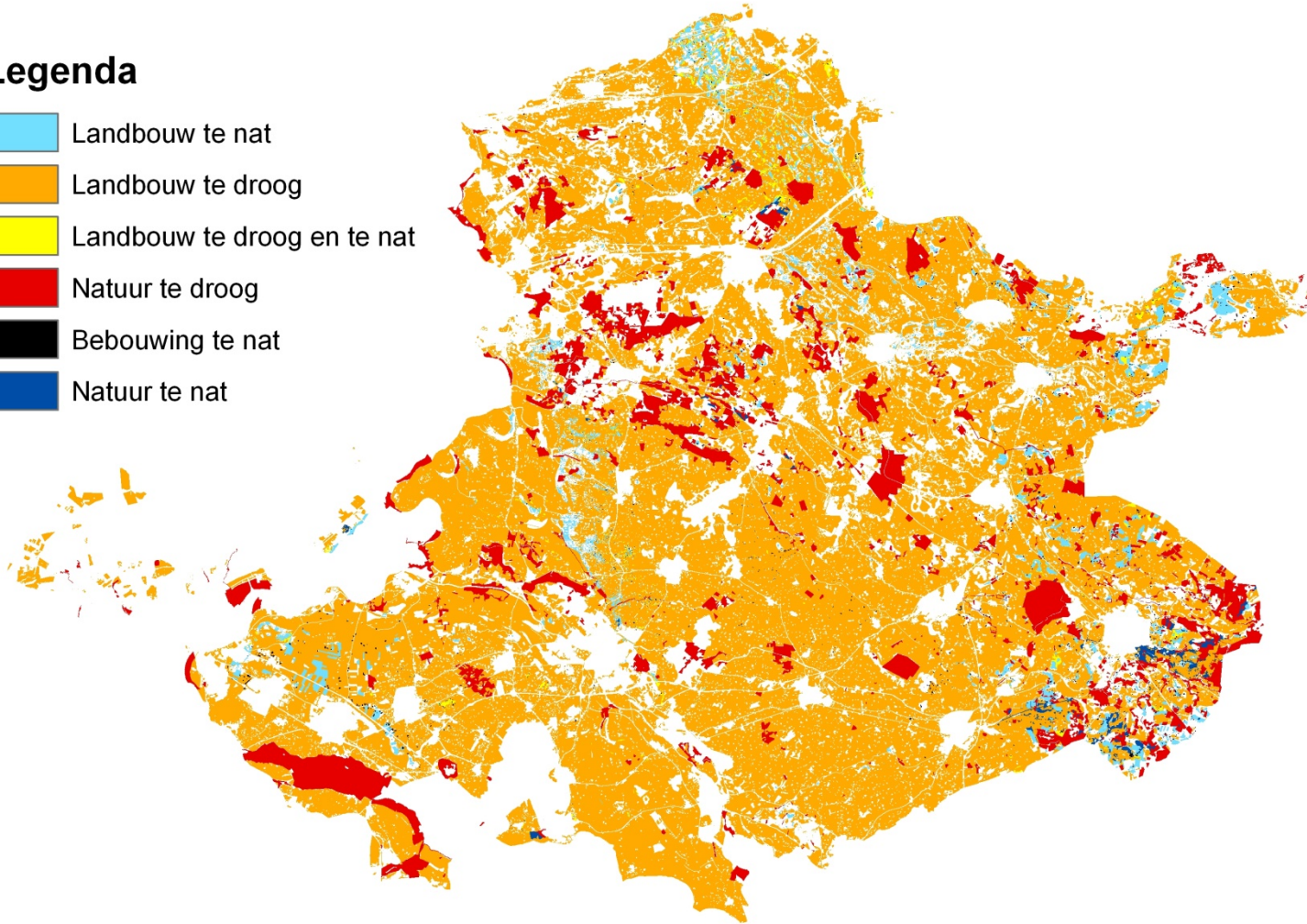
CONCEPT Landschapstypen en gevoeligheid voor inundatie CONCEPT

Klimaatverandering en gevoeligheid voor droogte

Legenda

- Landbouw te nat
- Landbouw te droog
- Landbouw te droog en te nat
- Natuur te droog
- Bebouwing te nat
- Natuur te nat

Klimaatverandering en wateroverlast Arnhem

Klimaatverandering en waterkwaliteit

Werken aan klimaatadaptatie landelijk gebied

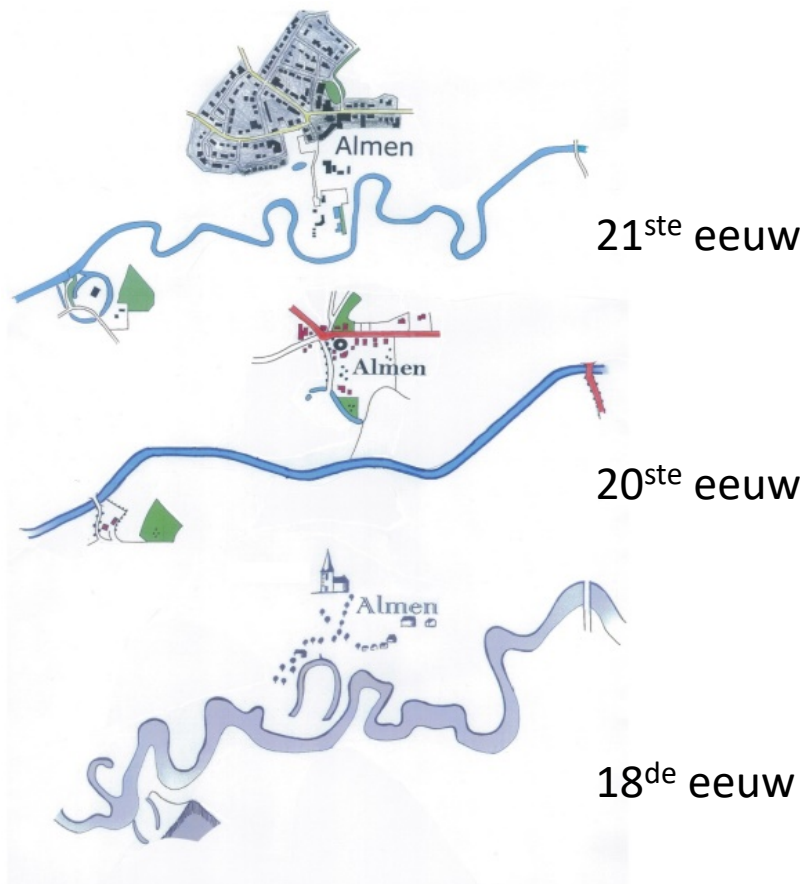

Toevoegen organisch stof
aan landbouw percelen

- water wordt beter
vastgehouden in droge
tijden
- pieken in waterafvoer
gedempt
- minder af- en uitspoeling
verontreinigingen naar
(grond)water
- betere gewasopbrengst

Werken aan klimaatadaptatie in landelijk gebied

Berkel, herinrichting

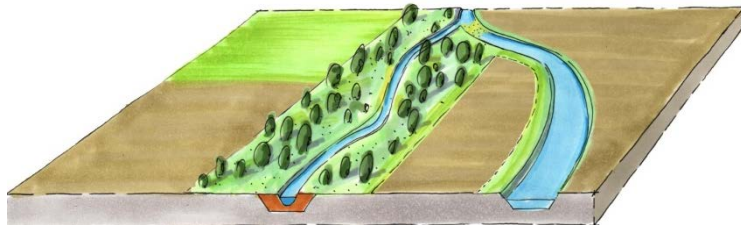
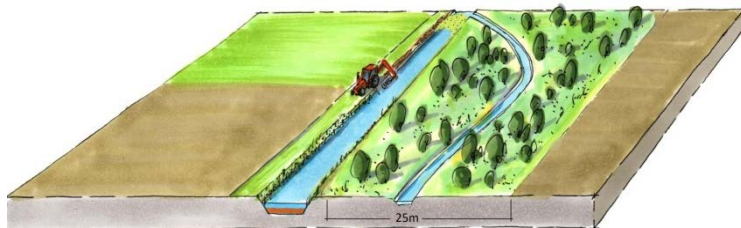
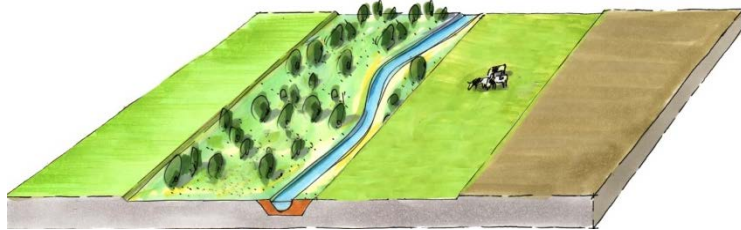

Herinrichtingen:

- dempen afvoerpatronen
- meer variatie in geomorfologie en dynamiek in systeem voor diversiteit in het waterleven

Werken aan klimaatadaptatie in landelijk gebied

Nieuwe ontwerpen voor het watersysteem

1. Overstromingen toestaan tijdens extremen
  - a) overstromingsgebied blijft agrarisch
  - b) overstromingsgebied natuurlijk inrichten
  - c) maaiveld beperkt verlagen (natuurlijk of agrarisch)
2. Huidige bedding behouden voor extremen en ecologisch optimale beek in nieuwe parallelle nebenloop
3. Extremen afvoeren naar andere bestaande afvoerbedding, huidige beek omvormen naar ecologisch optimale beek

Werken aan klimaatadaptatie in landelijk gebied

Inrichting ecologische bedding

- Bedding met ruimte voor hoogwater tot T=2
- Voldoende aangrijpingspunten voor morfodynamiek (bedding vormt zichzelf)
  - relatief smalle bedding, licht slingerend
  - extra ruimte in oeverzone voor meandering
- Begroeiing/bosvorming op oevers
- Ongestuwd

Werken aan klimaatadaptatie in landelijk gebied

OPTIMALISATIE WATERSYSTEEM LICHTENVOORDE

Overzicht plangebied nov - 2015

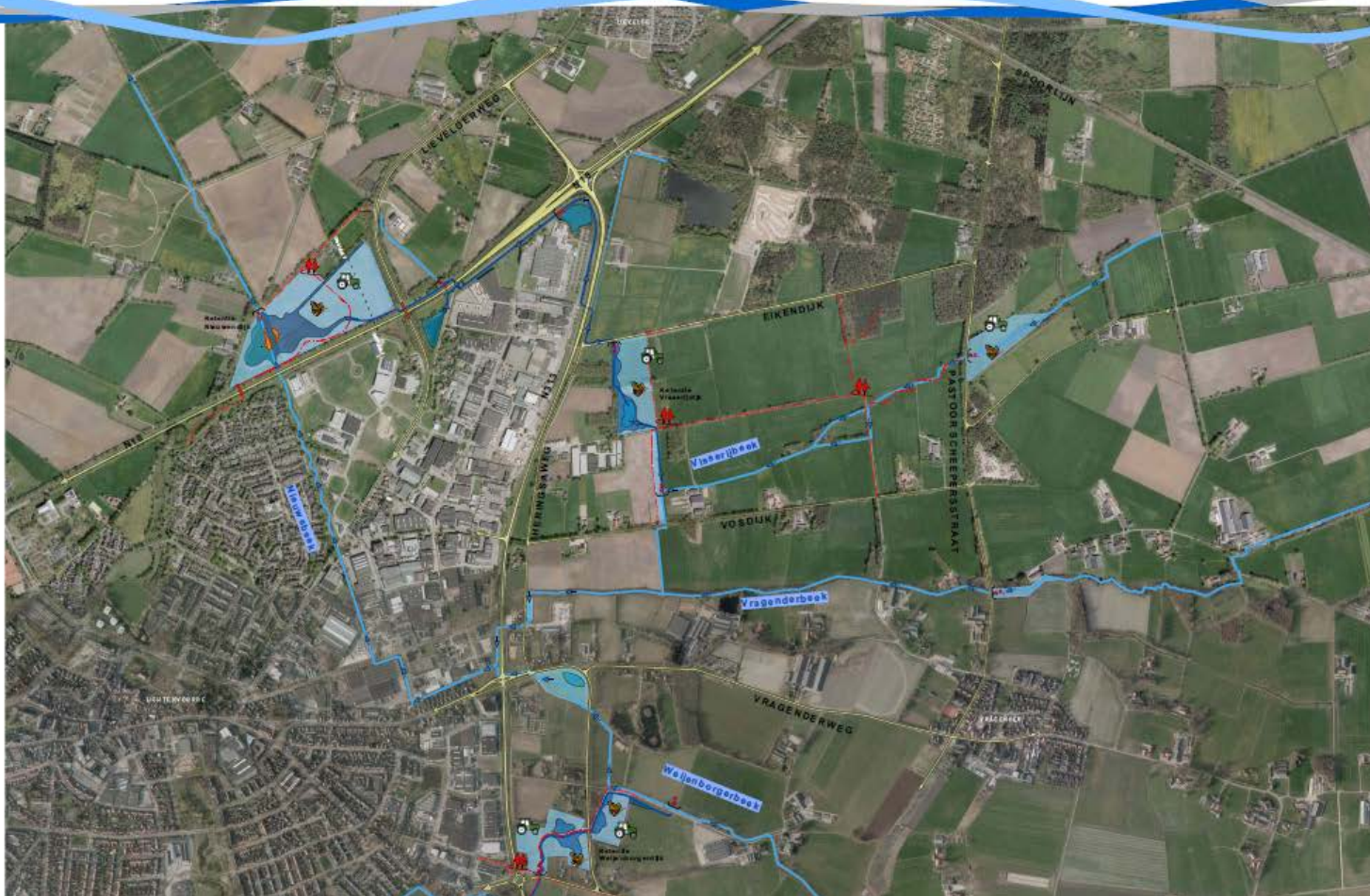
LEGENDA

Wateropgave:

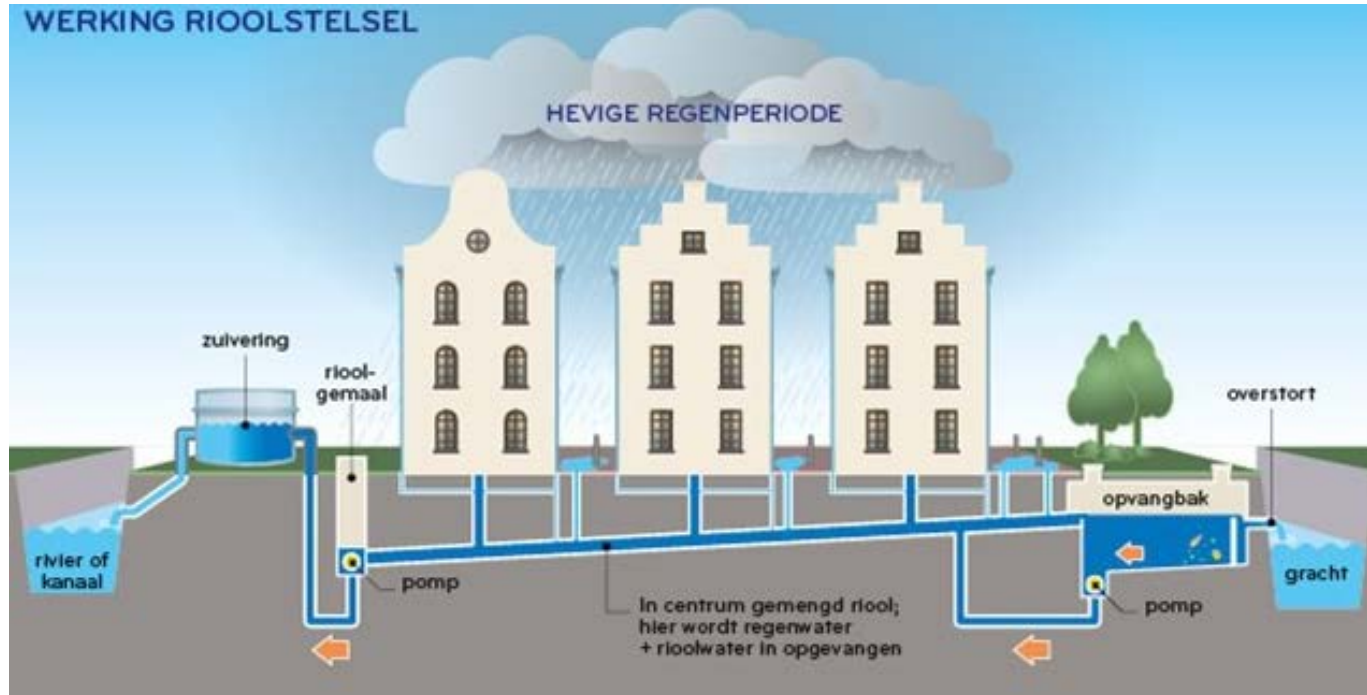
- WATERREGULERENDE VOORZIENING (nieuw)
- WATERGANG (nieuw)
- WATERGANG (bestaand)
- RETENTIE (nieuw)
- RETENTIE (bestaand)
- WATERPLAS (bestaand)
- WATERPLAS (nieuw)
- WEGEN
- LOOP & FIETSPADEN

Symbolen:

- FLORA & FAUNA in ontwikkeling
- VISWATER
- RECREATIE loop, fietspaden, verblijfplekken
- AGRARISCH MEDEGEBRUIK (extensief)

Werken aan klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving

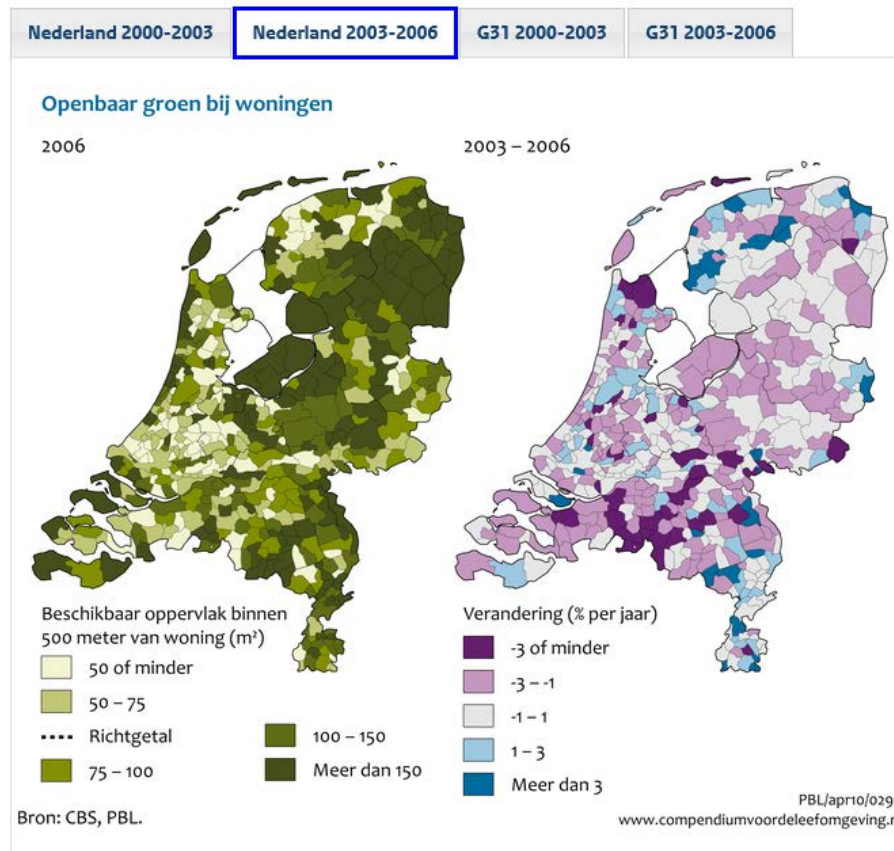

Werken aan de
waterkwaliteit:
afkoppelen regenwater
gemengde stelsels
Ruimtelijke adaptatie

Werken aan klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving

-Water vasthouden door vergroenen en ontstenen:

Woonwijken Lichtenvoorde

Jaren 80

Jaren 90

2016

Werken aan klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving

In de hoogste wijken beginnen met alternatieve bestrating en inrichting ter verbetering van de infiltratie en berging

Werken aan klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving

Bron: Poelmans Reesink,
Landschapsarchitectuur

Bovengronds
halen Sint
Jansbeek

- meer ruimte
voor water
- verminderen
hittestress
- mooiere
binnenstad

Werken aan klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving

Bewoners aan het
werk: afkoppelen
regenwater naar
tuinen

Vragen?

